
IMPLICATION OF XIX CENTURY COSTUME IN WOMEN'S FASHION IN FALL- WINTER 2009 COLLECTIONS

Marija Kertakova

Faculty of Technology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia, marija.kertakova@ugd.edu.mk

Abstract: The goals and objectives of the present work are as follows: to study and summarize the artistic and constructive characteristics of the 19th century costume used in the fashion trends of the autumn-winter season in 2009. To consider the specialized scientific circle dedicated to the design of fashion collections, both prêt-à-porter and couture in 2009, which contain elements of the stylistics of the 19th century costume in their design. To analyze the aesthetic aspects of contemporary and modern women's costume, defined by various types of visual and revived/reborn influences from historical costume. The efforts of fashion designers and manufacturers who produce clothes for the modern person have led to a huge variety of stylistic directions in clothing design. The subject of this study are the most successful fashion shows dedicated to fashion trends in women's costumes, which strongly resemble the elements of the modern costume of the 19th century - its constructive features and aesthetic qualities, which make it a model and an object for rebirth in the fashion of the 21st century. The question seems very erudite and paradoxical, but not impossible and fleeting. The significance of historical costume is of great importance to the entire history of humanity and civilization, not just to fashion design. The laws and parameters of the continuous cyclical repetition of precisely defined historical elements and their incarnation in a precisely defined period of time are not accidental. They appear as a result of the repetition of the same (or similar) social, cultural and metaphysical changes. Their reappearance carries two directions - on the one hand, we have a repetition of already known elements that have proven successful, and on the other, we have a proven foundation on which we can build the new without repeating the mistakes of the past.

Keywords: historical costume from the 19th century, influence, contemporary fashion – year 2009

ВЛИЯНИЕ НА КОСТЮМА ОТ XIX ВЕК В ДАМСКАТА МОДА В КОЛЕКЦИИТЕ ЕСЕН-ЗИМА 2009

Марија Кертасова

Универзитет Гоце Делчев, Штип, Северна Македонија, marija.kertakova@ugd.edu.mk

Апстракт: Целите и задачите на настоящата работа са следните: да се проучат и обобщат художествените и конструктивни характеристики на костюма от XIX век, използван в модните тенденции на есенно-зимния сезон през 2009 година. Да се разгледа специализираният научен кръг, посветен на дизайн на модни колекции, както прет-а-порте, така и от котюр през 2009 г., които съдържат елементи от стилистиката на костюма от XIX век в своя дизайн. Да се анализират естетическите аспекти на съвременния и модерен женски костюм, определени от различни видове визуални и възродени/преродени влияния от историческия костюм. Усилията на модни дизайнери и производители, които произвеждат дрехи за съвременния човек, доведоха до огромно разнообразие от стилистични направления в дизайна на облекло. Предмет на това изследване са най-успешните модни ревюта, посветени на модните тенденции в дамските костюми, които силно наподобяват елементите на модерния костюм от XIX век - неговите конструктивни особености и естетически качества, които го правят модел и обект за прераждане в модата на XXI век. Въпросът изглежда много ерудиран и парадоксален, но не и невъзможен и мимолетен. Значението на историческия костюм е от голяма важност за цялата история на човечеството и цивилизацията, не само за модния дизайн. Законите и параметрите на непрекъснатото циклично повторение на точно определени исторически елементи и превъплъщаващи се в точно определен период от време, са неслучайни. Те се появяват в резултат на повторението на едни и същи (или подобни) социални, културни и метафизични промени. Тяхната повторна поява носи две посоки - от една страна имаме повторение на вече познати елементи, доказали се за успешни, а от друга имаме изпитана основа, върху която можем да градим новото, без да повтаряме грешките от миналото.

Ключови думи: исторически костюм от XIX век, влияние, съвременна мода – 2009-та година

1. ВЪВЕДЕНИЕ

През първата декада на Милениума, дизайнерите разбират, че средствата за масова информация в техния бизнес са също така жизнено необходими, както иглата и конеца за въпръщението на техните модели. В периода на новия век старите стилистични остатъци от XIX век, като кринолина и турнюра, окончателно излизат от мода и стават де-моде, а новите кутюрие, които заместват родените в средата на XIX век основатели на модния дизайн, намират нови перспективи за развитие в дизайна на дамския костюм. Хората, които ще оказват влияние в днешния ден са родени през 90-те години на миналия век, но засега сред тях още няма имена, които да затъмнат славата на своите предшественици. Дилемата линия или обем поради това, че няма окончателно веднъж-завинаги установено общо решение чака индивидуалните ярки и запомнящи се лични решения, които ще прилагат бъдещите дизайнери, като се облягат както на импликацията в модата, така и на решенията, предложени от техните предшественици. Оттук нататък модата получава титлата социален катализатор и двигател на нов дух, ново настроение и нова надежда. Не е случайно, че самата тя черпи с пълни шепа от добре познати и успешни елементи от минали епохи, доказали се за успешни и влиятелни. Идеята е да се избяга от реалността или пък да се покаже силата на дизайна като визуален инструмент, който има силата да промени света (ако не истински, то поне илюзорно, метафизично или естетически). Модата вече се разпространява и излиза „в оперативното пространство“ – тоест, започва да „оперира“ с всичко – от архитектурата до инженерството и от технологиите до начина на прекарване на свободното време/забавлението. Хората започват да разбират, че животът се обезценява и че се губи влиянието на поколенията, участвали в градивните елементи на дизайна на новия век, а те биват заменени от напълно нови и радикално различни творци, които ще отбележат началото на една изцяло нова, не само социална, но и модна ера като цяло.

1. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИИ – Анализ на най-успешните модели и модни практики от гледна точка на значението и концептуалните измерения на историческия костюм от XIX век в развитието на дамската мода през сезон есен-зима 2009 година

Също толкова оригинална в съчетанията си е и м.к. „Кристиан Диор“ в колекцията Висша мода представена в Париж по време на сезона Есен-Зима 2009 година. С две думи – пищност и декоративност – се отличава тази колекция, в чиято образност основно е *вплетен духът на „Второ Рококо“*. При сравняване на моделите се вижда, че Галиано разчита предимно на обема, но тук всъщност е и разликата – обемът през XIX век се постига с помощта на изкуствена конструкция, а през XXI век вече няма възможност тя да бъде употребена по същия начин. Например роклята, с която е изобразена *Лидия Александровна Щабелская, Баронеса на Стал-Холщайн през 1857 г. (период „Второ Рококо“)* не само служи като *своеобразен модел, вдъхновил дизайнера*, но се вижда как, за да развие подобен обем, той прибегва до съвсем други методи – а именно „едрият триетажен“ гънки, които започват от кръста на модела, където те са най-малки, повтарят се в талията, където размерът им се увеличава почти двойно и завършват при петите, където свършват със съчетан конусовидно-камбановиден край (вж. Прил. №1а и 1б). Поради това, че обемът се постига от съчетанието на конвексни (изпъкнали) и конкавни (вдлъбнати) криви той изглежда олекотен в сравнение с историческата си протоформа. По същия начин следващия модел се състои от многобройно количество съчетани силно пристегнати туники, които започват от кръста надолу, насложени са една върху друга, но имат различна дължина за разлика от своя исторически първообраз – *роклята от портрета на императрица Елизабета Австрийска-Сиси от 1865 г. (период „Второ Рококо“)*, където обемът е постигнат с помощта на кринолин (вж. Прил. №2а и 2б). Всъщност критиците тук говорят и за влиянието на „New Look“ („Ню лук“, в свободен превод: „нов изглед“, „нова външност“ – англ. ез.) от периода 1947 г., но не трябва да се забравя, че този „ню лук“ има едни и същи исторически корени, а разликите трябва да се търсят по-скоро в социалния контекст, отколкото във външните прояви на формата. *Дори и модната тънка „талиа-оса“ („wasp-waist“) е известна още от времето на Романтизма, но това не пречи различните автори след това да я лансират под една или друга форма така, както на тях им е удобно*. Пример за подобно третиране се среща и в някои от моделите, представени от модния дизайнер Дж. Макдоналд, при проектирането на колекцията Висша мода за м.к. „Живанши“ представена в Париж по време на сезона Есен-Зима 2009 година. *Протоформата може да бъде разпозната в изображението на „Ида Рубинщайн, балерина и актриса“ на художника Антонио де ла Гандара (края на „Бел епока“). Същата стилистика – правоъгълен силует, издължени форми, обмислена и точно намерена декоративна украса в костюмите са предложени от Макдоналд* (вж. Прил. №4а-б). Неговата изобразителна стратегия се крие в рационализирането (доколкото това е възможно да се направи, без да се загуби духът) на историческата протоформа. Допълнителните елементи се запазват при минимално префасониране, като пропорциите между откритите и закритите части на тялото на модела *стриктно следват историческия образец*.

Рационализацията и осъвременяването са направени в името на удобството на употребата – нещо, което се счита за главно изискване на свръх рационализиран и компютъризиран XXI век. Тази свръх рационалност понякога предизвиква дори пориви на носталгия и те могат да бъдат открити в колекцията Прет-а-порте, която Жан Пол Готие представя през сезона Есен-Зима 2009 г. в Париж. Тази носталгията става причина творецът на модата *да се обърне към наследеното от „Incroyables” и „Merveilleuses” от периода „Директория” – 1795 г.* (Прил. № 6а-б). Високите, закриващи носачи, странните закопчавания на дрехи с не по-малко странни кройки правят моделите му да заприличат на носталгичен оазис, но в същото време да изглеждат и толкова отречени от днешния ден. За разлика от тях, *подобно на джентълмените от периода „Ампир”*, фигурите на дамите съчетават храбростта пред трудностите, а веригите, както и кръстосаните около крачолите колани сякаш своеобразно оптически обуздават техния устрем (вж. Прил. №7а-б). По този начин изобразителната стратегия заимства два елемента – общия, принадлежащ на определения исторически период, и конкретния – центриращ модела в съвременната епоха. Подобна двойствена концентрация на общото и частното показва и Джон Галиано в колекцията му Прет-а-порте официално презентирана през сезона Есен-Зима 2009 г. в Париж. В тази колекция *общият вид на силуетите е взаимстван от „Merveilleuses” в характерната за тях прозрачна рокля или от „Incroyables”*, и е представено в модели, където основното изразно средство е деформацията (сравни съвременни и модерно адаптирани модели със съответните им исторически вдъхновения от Прил. №8 до 11). Тя се проявява в преувеличените размери на яката, ръкавите, джобовете – те предават на зрителя усещане за определена линия на театралност на модния дамски костюм. От друга страна са особеностите, подчертани със странните аксесоари, с които обилно са снабдени модните костюми. *Именно в това съчетание се крие успешната импликация, която в дадения случай се съчетава с дискурсивните измерения – макар и поставени на странни места, употребени по странен начин, след като бъдат сравнени със своите исторически протоформи те вече изглеждат съвсем нормални и дори по някой път започват да предизвикват недоумение – какво толкова оригинално има в тях.* Отговор на подобно съмнение дава близкото разглеждане на оформянето на главата – шапките, кърпите, прическите, бижутата, които дават конкретна представа за това колко богати могат да бъдат артистичните дарби, извиращи от вековния опит и осъществени с днешните фантастични технологии и практически неограничения запас от материи, цветове и форми. Такова разнообразие от форми представя и Александър Маккуин в колекцията си Прет-а-порте представена в Париж по време на сезона Есен-Зима 2009 година. Основата, върху която той се обляга, отново е неговата представа за *съвременната употреба на кринолина* (съвременни модели Прил. №12а-б). Основното на което се разчита е обем и оригиналност във всичко – от шапката-чадър до копринения клин и лачените червено-черни обувки на висок ток. Стилът е невероятен, като това се постига именно с моделировката на обема и развитието на формата. Основна движеща сила на формата е капризната алогичност – *рационалните дъги на историческия криолин претърпяват невероятна метаморфоза*, за да се движат по тялото така, както от тях иска авторът, а не логиката на телесните човешки форми. Всъщност конструктивно те се развиват все пак по тялото, но менталните представи са съвсем илюзорни и това е постигнато благодарение на намереното и достигнато като свръх оригиналност развитие на формата. Подобен стремеж към свръх оригиналност, но удобно скрита зад историята на модата на *„Incroyables/Merveilleuses”*, се откриват в работите, показани в есенната колекция Прет-а-порте на Вивиан Уестууд през 2009 г. в модната столица Париж. От направената демонстрация може да се каже, че *в тази колекция дамските костюми спокойно може да разменят местата си с тези, носени от „Merveilleuses” или пък „Incroyables”*. *Стилистиката на тези исторически персонажи става основа за конструиране на съвременни дамски манта, поли панталони и цели модни ансамбли.* Използват се силно нагънати повърхности и високи яки, странни шапки, прически или съчетание на двуредно закопчаване с различни дължини на лявата и дясната част на дрехата (вж. Прил. №13 до Прил. №15). Трябва да се отдаде дължимото на творческото въображение на дизайнерката – до толкова разкрепостяване на фантазията „Merveilleuses” или пък „Incroyables” в своето историческо развитие не достигат, но затова пък Уестууд би могла, ако се сменят епохите, спокойно да мине за тяхна учителка. Като обобщение за най-сполучливите тенденции по отношение на модната импликация на историческия костюм от XIX век в дамската мода през 2009 година може да се каже, че тя отново обхваща внушителен периметър както на показаните образци, така и на използваните идеи. Модата през XIX век, оплодена от дизайнерските идеи, технологии и производствени възможности на XXI век и през тази година не престава да буди удивление със своите творчески постижения.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ / ИЗВОДИ

Твърденията в тази теза в подкрепа на мнението, че съвременният и модерен женски костюм от 2009 г. е силно повлиян от историческите стилизации и модните елементи на костюма от XIX век, се оказаха

едновременно точни и интересни. Интригуваща е времевата рамка и математическата концепция/закон, според които те се повтарят в точно определен период от време със съвременни социално-културни предизвикателства, подобни на тези от миналото.

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ ТОЧКА РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИИ

Източник на исторически изображения: www.pinterest.com

Източник на изображения на съвременни модели: www.vogue.com

Приложение № 1а, 1б. *Лидия Александровна Щабельская*, Баронеса на Стал-Холщайн през 1857 г. („Второ рококо“)

Приложение № 2а, 2б. *Портрет на Императрица Елизабет от Аустрия – Сиси*, 1865 г. („Второ рококо“)

Приложение № 3а, 3б. *Портрет на актрисата Марта дьо Флориан*, Джовани Болдини – 1898 г. („Бел епок“)

Приложение № 4а. *Портрет на Ида Рубинцайн*, балерина и актриса, Антонио де ла Гандара, 4б.

Приложение № 5а, 5б. *Мадам Луис Розено*, Антонио де ла Гандара (1862-1917), (края на „Бел епок“)

Прилож. № 6а. *Incrovables* от периода „Директория“ -1795 г., 6б.; Прилож. № 7а, 7б, 7в. Английски джентълмен („Регентство“); Приложение № 8а-*Merveilleuses* в характерна за тях прозрачна рокля, 8б, 8в, 8г.; Приложение № 9а-*Merveilleuses*, 9б, 9в.; Прилож. № 10а-*Incrovables*, 10б, 10в.

Прилож. № 11а, 11б-*Incrovables*; 12а, 12б.; Прилож. № 13а, 13б.; Прилож. № 14а-*Incrovables*, 14б.; Прилож. № 15а-*Merveilleuses*, 15б-г, 15д.

БИБЛИОГРАФИЯ

Boucher, F. (1996). *A History of Costume in the West*. London: Thames & Hudson Ltd; Enlarged edition.

Edwards, L. (2021). *How to Read a Dress: A Guide to Changing Fashion from the 16th to the 21st Century*. Bloomsbury Visual Arts.

Harrison, M., & Lindbergh, P. (2024). *Dior. 40th Ed*. Taschen.

Ivanova, M. (2022). *Beauty and Grace. Part 1: 1770-1870: Second Edition*. Independently published.

Phyllis G., Tortora. (2021). *Survey of historic costume*. Fairchild Books, New York.

Steele, V., & Nippoldt, R. (2023). *Fashion Designers A-Z. 45th Ed*. Tachen.

Thanhauser, S. (2022). *Worn: a people's history of clothing*. Pantheon Books, New York.

Биргер, Л. (2021). *Конец моды. Одежда и костюм в эпоху глобализации-2-е изд*. Москва: Новое литературное обозрение.

Ермилова Д.Ю. (2021). *История костюма: учебник для вузов*. Москва: Издательство Юрайт.

Ермилова Д.Ю. (2003). *История домов моды*. Москва: Издательский центр «Академия».

Эдвардс, Л. (2023). *Как читать костюм. Путеводитель по изменчивой мужской моде от эпохи барокко до наших дней*. Бомбора.

- Дудникова, Г Петровна. (2005). *История костюма*. Ростов на Дону: Феникс.
- Каминская, Н Михайловна. (1977). *История костюма*. Москва: Легкая индустрия.
- Пенева, Р. (2019). *Личният стил. Как облеклото променя*. София: Софт Прес.
- Фог, М. (2013). *Кое прави модата велика*. София: Книгомания.
- Стойков, Л. (2023). *Публична комуникация и медиаморфози*. София: УИ Св. Климент Охридски.
- Савова, К. (2017). *Съвременни модни стилове: Формиране. Развитие. Тенденции*. София: Графимакс.
- Крю, Л. (2020). *Территории моды: потребление, пространство и ценность*. Москва: Новое литературное обозрение.
- Джоан, Э. (2019). *Модное тело. Мода, костюм и современная социальная теория*. Москва: Новое литературное обозрение.
- Kertakova, M. (2021). *Колекција-скрипта*. Штип: УГД.
- Kertakova, M. (2021). *Колекција-практикум*. Штип: УГД.

РЕФЕРЕНЦИ

- Despot, K., Sandeva, V., Nikolovska, V., & Dimitrijević, N. (2024). *Destructivism in landscape design*. In: Collection of papers of the Preschool Teacher Training Department. Зборник радова, одсека - висока школа за васпитаче, Бујановац. ISSN 2956-1442
- Efremov, J., Kertakova, M., & Dimitrijeva V. (2022). *Different aspects of fashion*. Tekstilna industrija 70 (4), 48-54.
- Efremov J., Kertakova M., Jordeva S., Dimitrijeva-Kuzmanoska V. (2019). *Tipology of personalities in fashion*. Tekstilna industrija. 271-280, SAVEZ INZENJERA I TEKSTILACA SRBIJE.
- Efremov J., Kertakova M., & Dimitrijeva V. (2023). *The aesthetic factor as a formative element in industrial design, from the aspect of industrial aesthetic in the fashion industry*. Tekstilna industrija 71 (4), 50-56. Union of Textile Engineers and Technicians of Serbia, Belgrade.
- Kertakova, M., Efremov, J., & Kocaleva, M. (2023). *New ways of fashion presentation in the digital age period*. Tekstilna industrija, 71 (1), 44-50.
- Kertakova, M., & Efremov, J. (2024). *Fashion of The New Century—Modern Fashion or Expression of Social Status and Clothes for Success*. Tekstilna industrija 72 (1), 11-22, Tekstilna industrija.
- Kertakova, M., Efremov, J. (2021). *Fashion during the digital era period*. Knowledge-International Journal 49 (6), 1301-1309
- Kertakova, M. (2019). *The influence of ideas of surrealism in fashion design*. Tekstilna industrija, 36-51. SAVEZ INZENJERA I TEKSTILACA SRBIJE.
- Kertakova, M., Jordeva, S., & Efremov J. (2021). *Analysis of the first autochthonous subculture in fashion history: Antimode style of "Incrovables" and "Marveilleuses"*. Tekstilna industrija 69 (2), 48-59.
- Kocaleva, M., Karamazova G. E., Zlatanovska, B., & Miteva, M. (2026) *Challenges in Engineering Education: Addressing Student Motivation*. International Journal of Modern Education and Computer Science (IJMECS), 18 (1). pp. 93-103. ISSN 2075-017X
- Kocaleva, M., Karamazova G. E., Zlatev, Z., & Zlatanovska, B. (2024) *Students' Attitude Towards Learning of Fundamentals of Electrical Engineering and Their Professors*. TEM Journal, 13 (3). pp. 2046-2053. ISSN 2217-8309
- Karamazova G. E., & Kocaleva, M. (2023). *Advantages of Using Geogebra Software when Examining the Flow and Drawing a Graph of a Function*. Pedagogika-Pedagogy, 95 (2). pp. 261-275. ISSN 1314–8540 (Online)
- Karamazova G. E., Mančevska, S., & Kocaleva, M. (2023). *An Optimization Model for Scheduling Additional Medical Personnel During a Pandemic*. TEM Journal, 12 (4). pp. 1979-1984. ISSN 2217-8309
- Kertakova, M. (2025). *The Influence of XIX Century Costume on Women's Fashion in Fall-Winter 2008 Collections*. In: The Power of Knowledge, 50th International Scientific Conference, 02-05 Oct 2025, Peraia, Thessaloniki, Greece.
- Kertakova, M. (2025). *The Influence of XIX Century Costume on Women's Fashion in Spring-Summer 2008 Collections*. In: The Power of Knowledge, 50th International Scientific Conference, 02-05 Oct 2025, Peraia, Thessaloniki, Greece.
- Kertakova, M. (2025). *Analytical review of the influence of 19th century costume on fashion trends through fall/winter 2007 collections*. In: 48th International Scientific Conference, 69 (5), 03-06 Apr 2025, Istanbul, Turkey.
- Kertakova, M., Risteski S., Dimitrijeva, V., & Efremov, J. (2019). *Fashion as a social phenomenon socio-psychological mechanisms of impact*. "II International scientific conference Contemporary trends and innovation in the textile industry. 16-17 maj 2019". Belgrade, pp. 70-78.

- Kertakova, M. (2025). *Analytical review of the influence of 19th century costume on fashion trends through spring/summer 2007 collections*. In: 48th International Scientific Conference: Knowledge without borders, 03-06 Apr 2025, Istanbul, Turkey.
- Kertakova, M. (2024). *The Nineteenth Century Costume in The Design Practice of Women's Fashion in 2006 – Spring-Summer Collections*. In: 47th International scientific conference – Knowledge in practice, 13-15 Dec 2024, Bansko, Bulgaria.
- Kertakova, M. (2024). *The Nineteenth Century Costume in the Design Practice of Women's Fashion in 2006 – Fall-Winter Collections*. In: 47th International scientific conference – Knowledge in practice, 13-15 Dec 2024, Bansko, Bulgaria.
- Kertakova, M. (2024). *Sustainable Design and Its Importance in Contemporary Fashion – an Analysis of The Work of Fashion Designer Stella McCartney*. In: 7th International Scientific Conference Contemporary Trends and Innovations in Textile Industry – CT&ITI 2024, 19-20 Sept 2024, Belgrade.
- Kertakova, M. (2024). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the middle of the XXI century – Year 2005*. Knowledge International Journal, 64 (5). pp. 631-637. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2003 (fall-winter collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 843-850. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2003 (spring-summer collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 835-841. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2004 (fall-winter collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 859-866. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2004 (spring-summer collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 851-858. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2020). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – year 2002*. Knowledge International Journal, 43 (6). pp. 1355-1371. ISSN 2545-4439 (Online)
- Kertakova, M. (2020). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – year 2000*. Knowledge International Journal, 43 (6). pp. 1315-1326. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2020). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – year 2001*. Knowledge International Journal, 43 (6). pp. 1335-1347. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M., Risteski, S., Jordeva, S., Zhezhova, S., & Golomeova, S. (2026). *Contemporary graphic methods for presenting a fashion collection – fashion portfolio*. Tekstilna industrija, 74 (1). pp. 61-70. ISSN 0040-2389
- Nikolovska, V., Despot, K., Sandeva, V., & Namiceva Todorovska, E. (2023). *The importance of architectural accessibility in modern society*. Natural Resources and Technology, 17 (1). pp. 43-48. ISSN 1857-6966
- Risteski, S., Jordeva, S., Golomeova, S., Zhezhova, S., & Kertakova, M. (2026). *Integration of contemporary fashion trends into women's apparel design in the textile industry*. Tekstilna industrija, 74 (1). pp. 39-46. ISSN 0040-2389
- Sandeva, V., Despot, K., & Nikolovska, V. (2024). *The link between industrial design and administrative facilities*. In: 33rd International Conference for Young Scientists, 3-4 Oct 2024. ISSN 1314-4669 (PRINT). ISSN 2603-4379 (CD-ROM)